



29 • Ljetna škola kineziologa Republike Hrvatske

# PEDAGOŠKE KOMPETENCIJE U KINEZILOGIJI

23. – 26. 6. 2021.  
Zadar, Hrvatska  
hotel Kolovare

ZNANSTVENO – STRUČNI SKUP  
S MEĐUNARODNIM SUDJELOVANJEM



Zbornik radova

[www.hrks.hr](http://www.hrks.hr)

---

## SADRŽAJ

### POZVANO IZLAGANJE – GLAVNO

<i>Marjeta Kovač</i> Pedagoške kompetencije u kineziologiji .....	20
--	----

### POZVANA IZLAGANJA

<i>Ana Žnidarec Čučković</i> U potrazi za kvalitetom – pedagoške kompetencije kao odgovor .....	42
--	----

<i>Srna Jenko Miholić</i> Pedagoške kompetencije u primarnom obrazovanju .....	49
---	----

<i>Mladen Hraste, Anna Alajbeg</i> Pedagoške kompetencije u sportu .....	61
---	----

<i>Lidija Petrinović, Tatjana Trošt Bobić, Dubravka Ciliga</i> Pedagoške kompetencije u kineziterapiji .....	70
---	----

### EDUKACIJA

<i>Goran Bobić</i> Stavovi studenata Visoke škole Ivanić-Grad prema osobama s tjelesnim invaliditetom .....	80
---	----

<i>Tamara Fehervari, Vesna Mijoč, Vanja Blažun</i> Stavovi nastavnika o važnosti kompetencija na području tjelesne i zdravstvene kulture .....	89
--	----

<i>Paula Matijašević, Bruno Matijašević, Vesna Babić</i> Pedagoške kompetencije kineziologa .....	96
--	----

<i>Katarina Ohnjec, Maja Hećimović, Ana Žnidarec Čučković</i> Kompetencije voditelja aktivnosti u neformalnim odgojno-obrazovnim procesima na otvorenom .....	102
---	-----

## PEDAGOŠKE KOMPETENCIJE U SPORTU

**Mladen Hraste**

Sveučilište u Splitu, Prirodoslovno-matematički fakultet, mhraste@pmfst.hr

**Anna Alajbeg**

Sveučilište u Splitu, Prirodoslovno-matematički fakultet, aalajbeg@pmfst.hr

*Pozvano izlaganje*

### SAŽETAK

Budući da sport osim obrazovne sadrži i odgojnu komponente, uočava se nužnost razvoja pedagoških kompetencija trenera. S razvojem pedagoških kompetencija trenera može se maksimalno unaprijediti njihova uloga u odgoju djece i mladih. Cilj je ovog rada analizirati stanje te mogućnosti usvajanja i razvoja pedagoških kompetencija trenera u sportu.

**Ključne riječi:** *odgojne sposobnosti, treneri, mladi sportaši, uloga trenera*

### UVOD I PROBLEM

Trening se treba provoditi u adekvatnim uvjetima pod ekspertnim nadzorom i integriranim djelovanjem visokoeduciranih stručnjaka različitih profila kao što su kineziolozi, sportski psiholozi, pedagozi, nutricionisti, liječnici i dr. Samo tako možemo biti sigurni da smo stvorili prikladne uvjete za pravilan razvoj psihofizičkih osobina mladih i drugih sportaša. Na taj način stvaramo platformu za nesmetanu pozitivnu transformaciju svih antropoloških obilježja i uspjeh sportaša.

Uspjeh u sportu ovisi o nizu endogenih i egzogenih faktora. Kroz jednadžbu specifikacije u sportu upoznati smo s matematičkim aditivnim modelom prema kojem je utvrđeno koji faktori utječu na uspješnost u sportu. Pretpostavka je da svako antropološko obilježje sudjeluje u pojedinom sportu s određenim ponderom. Prema Orlicku (1999), presudni endogeni faktori uspješnosti u sportu jesu predanost, samokontrola i anticipacija. Objašnjenje za to da je predanost prvi endogeni faktor leži u činjenici da predanost nije garancija da će sportaš uspjeti, ali sigurno neće uspjeti u ostvarivanju vrhunskih sportskih rezultata ako nije predan. Nadalje, u uvjetima meča ili utakmice ako ne postoji balans u kontroli emotivnog i psihičkog stanja, sportaš sigurno neće moći ostvariti rezultate koje bi potencijalno mogao. Imati samokontrolu znači svladati strah i/ili izbjeći euforiju. Dakle, prva dva faktora za koja se pretpostavlja da su presudna u oblikovanju vrhunskog sportaša pripadaju području

osobina ličnosti. Treći je faktor uspješnosti anticipacija odnosno predviđanje situacija u igri, što pripada kognitivnim sposobnostima sportaša. Dakle, može se zaključiti da presudnu ulogu u oblikovanju sportaša imaju psihosocijalni faktori. Da bi sportaši iskoristili potencijale koje imaju u kognitivno-konativnoj sferi, treba im omogućiti uvjete, tj. vanjske faktore koji su primarni u oblikovanju vrhunskih i inih sportaša. Wylleman i sur. (2002) te Karković (1998) navode da su podrška roditelja, vještina komunikacije i empatija najvažniji egzogeni faktori. Nužno je da trener ima izraženu vještinu komunikacije i empatiju kao dio pedagoških kompetencija, jer će sportaš u takvim okolnostima brže i bolje transformirati svoje potencijale u stvarnu kvalitetu. Svim sportašima bi trebalo stvoriti uvjete da budu okruženi trenerima s pedagoškim kompetencijama. Samo na taj način stvaramo društvo u kojem će mladi imati poželjan psihosomatski razvoj, a sve s primarnom svrhom očuvanja i unaprjeđenja zdravlja.

Sport sadrži i odgojnu i obrazovnu komponentu. Negativnosti koje se događaju u sportu mogu se preslikati na društvo. Naravno da se radi o dvosmjernom procesu. U sustavu školstva ne može se dogoditi da radi nastavnik bez pedagoško-psihološko-didaktičkog obrazovanja. Osim toga, u školstvu postoje stručne službe koje surađuju s nastavnicima i roditeljima, stječu uvid u i prate odgojni proces te pružaju pomoć ili educiraju nastavnike o oblikovanju odgojnog procesa. U sportu, nažalost, još uvijek često rade treneri bez pedagoško-psihološkog obrazovanja, a ne postoji ni sustav uvida, praćenja i savjetovanja u svezi s njihovim pedagoškim djelovanjem. Na primjer, prema podacima Splitskoga saveza sportova, oko 50% trenera nema nikakvo pedagoško-psihološko obrazovanje<sup>1</sup>. Postavlja se pitanje zašto u sustavu sporta, koji prima financijska sredstva iz državnog proračuna, nema uvida u i praćenja pedagoškog standarda na treninzima te pedagoškog savjetovanja i educiranja, u što bi, osim trenera, bilo dobro uključiti i mlade sportaše i njihove roditelje.

Studija provedena na sveučilištu George Washington (Visek i sur., 2015) ukazuje na to da je drugi od 81 razloga za bavljenje sportom kod djece bio trener koji se s poštovanjem odnosio prema svima u sportskom okruženju. Zanimljivo, pobjeđivanje je bilo tek na 48. mjestu.

## ULOGA TRENERA

Sport je iznimno važna aktivnost za dijete budući da pridonosi njegovom motoričkom i psihičkom razvoju (Barić i Horga, 2006). Ističe se kako sport može utjecati na oblikovanje djetetove ličnosti (suradljivost, asertivnost, odgovornost, upornost), razvoj moralnih (poštovanje načela *fair-playa*, ukazivanje na to kako neki postupci mogu naštetiti drugoj osobi) i socijalnih obilježja (pomaganje drugima,

---

<sup>1</sup> Podatak službeno zatražen i dobiven e-mailom od Splitskog saveza sportova.

dijeljenje, suradnja, poštovanje pravila igre bez laganja, varanja ili povrjeđivanja protivnika) (Barić i Horga, 2006).

Utvrđeno je kako su sportaši s kojima treneri održavaju dobre odnose manje skloni asocijalnom ponašanju te da su na visokoj razini sociomoralnog rasuđivanja koje potiče prosocijalno ponašanje (Rutten i sur., 2007).

Također je utvrđeno i kako se pozitivna socijalna klima i kvalitetni odnosi između trenera i djece povezuju s višom razinom uživanja u sportu i namjerom da se nastave baviti sportom, kao i sa stvaranjem kvalitetnijih prijateljstava s vršnjacima (Gardner, Magee i Vella, 2016). Isti autori navode da pozitivni odnosi trenera i sportaša predstavljaju ključnu komponentu socijalne klime te ju povezuju s većim brojem motivacijskih ishoda, uključujući i veću upornost mladih u sportu. Prema teoriji agresivnosti kao naučenog ponašanja Alberta Bandure, modele ponašanja koje dijete promatra i doživljava od strane odraslih često primjenjuje u interakciji s vršnjacima (Alajbeg i Kovačević, 2019). Iz tog razloga iznimno je važno kako će se trener odnositi prema djeci, jer im služi kao model (uzor) po kojem će se ponašati kako prema odraslima tako i prema vršnjacima. Rottensteiner, Kontinen i Laakso (2015) ističu čimbenike koji doprinose lošem odnosu trenera i sportaša, kao i povlačenju mladih iz sporta, a to su: sukob trenera i sportaša, kontroliranje i autokratski trenerski stil, nedostatak ohrabrenja i prekomjerni naglasak na pobjedi.

### **Odnos trenera s djecom i roditeljima**

Da bi se kroz sport oblikovala djetetova ličnost te osigurao kvalitetan moralni i socijalni razvoj, iznimno je važan dobar odnos između trenera i djece. Trener bi trebao omogućiti da djeca u sportu doživljavaju pozitivna iskustva jer se na taj način osiguravaju kvalitetni odgojni učinci (Barić i Horga, 2006). Proces treniranja ujedno je i proces odgajanja; taj odnos nije linearan, već predstavlja uzajamni odnos trenera i djeteta koji se mora temeljiti na poštovanju (Miljković, 2009). U istraživanju Milojevića i sur. (2016) ističe se kako je rukovodeći stil trenera važan faktor prilikom oblikovanja socio-emocionalne klime na treningu. Rukovodeći stil trenera, njegov način definiranja ciljeva sportaša te vrijednosti i stavovi koje promovira uvelike utječu na to da djetetu sport bude privlačan (Barić i Horga, 2006). Miljković (2009) navodi da prema tradicionalnoj podjeli imamo tri rukovodeća stila trenera: **autokratski**, **demokratski** i **laissez faire stil**. U **autokratskom stilu** trener odlučuje i definira što će se i kako će se raditi, koje ciljeve treba ostvariti. Sportaš nije uključen u donošenje odluka, ali smije pitati ako mu nešto nije jasno, primjerice, svrha neke vježbe. U **demokratskom (autoritativnom) stilu** trener utvrđuje mogućnosti i potrebe sportaša, potiče sugestije, donosi odluke na temelju tih sugestija, određuje režim treniranja, zajedno sa sportašem odlučuje o tome što će se i kako raditi. U

*laissez faire stilu* (ili popustljivom stilu) trener nema zahtjeva prema sportašima ili su ti zahtjevi nasumični, ne radi po planu i programu, nema strukture rada ni jasno postavljenih ciljeva (pa se to onda i ne bi moglo nazvati treniranjem).

Uz stilove treniranja vrlo je važan i korektan odnos između trenera i roditelja. Osim nužnog međusobnog poštovanja, trener bi odmah na početku trebao jasno dati do znanja o kojim temama može i hoće razgovarati s roditeljima, a o kojima neće. Prema Brownu (2003), prihvatljive teme su sljedeće: psihološko i fizičko postupanje s djetetom, kako pomoći djetetu i potaknuti njegov napredak te djetetovo ponašanje. Neke od stvari o kojima ne bi trebalo raspravljati s roditeljima jesu: vrijeme treninga, metodika treniranja te rad i ponašanje druge djece i drugih trenera.

### **PEDAGOŠKE KOMPETENCIJE**

Često mnogi treneri nisu ni svjesni kako njihovo ponašanje utječe na djecu i roditelje niti kakav dojam ostavljaju. Da bi trener pozitivno djelovao na razvoj i sportski uspjeh djece i mladih, mora razvijati i usavršavati svoje pedagoške kompetencije kontinuiranim pedagoškim osposobljavanjem (Grk, 2010). Bezinović (1988) kompetentnost (lat. *competere* dolikovati, težiti čemu) objašnjava kao područje u i o kojem neka osoba ima znanja i iskustva, odnosno ovlaštena je ili osposobljena prosuđivati ili raditi na određenom području. Iako se u dosadašnjim istraživanjima u kontekstu pedagoških kompetencija uglavnom govori o učiteljima i nastavnicima, vrlo je malo istraživanja o pedagoškim kompetencijama sportskih trenera. Međutim, poželjno je da i sportski trener ima pedagoške kompetencije koje posjeduje učitelj ili nastavnik; naime, trening je proces poučavanja sa svim obilježjima odgojno-obrazovnog rada. Dakle od trenera, kao i od pedagoški kompetentnog učitelja, očekuje se da svoje stručno (pedagoško) znanje, vještine i sposobnosti stavi u funkciju svoga pedagoškog djelovanja te da posluži kao uzor, odnosno pozitivan model za identifikaciju svojim učenicima odnosno sportašima (Ljubetić i Kostović Vranješ, 2008) ili djeci koju treniraju.

Odgovarajuća stručna sprema trenera osnovna je pretpostavka kvalitetnog rada u sportu (Čokorilo, Grk i Kuljić, 2011). Isti autori navode da jedino trener koji posjeduje pedagoške kompetencije, kritički razmišlja o sebi i svojoj trenažnoj praksi, mijenja i unaprjeđuje svoje ponašanje i kreira poticajno okruženje može očekivati sportske uspjehe djece i mladih. Važnu ulogu u razvoju pedagoških kompetencija trenera te njihovu kontinuiranom usavršavanju svakako ima menadžment sportske organizacije.

Grk (2010) navodi da u kontekstu pedagoških kompetencija trenera možemo govoriti o: a) nesvjesno pedagoški nekompetentnom, b) svjesno pedagoški nekompetentnom, c) svjesno pedagoški kompetentnom i d) nesvjesno pedagoški kompetentnom treneru.

Nesvjesno pedagoški nekompetentan trener ne zapaža da bi uz bolje pedagoško obrazovanje uspješnije radio. Svjesno pedagoški nekompetentan trener shvaća da bi uz bolje pedagoško obrazovanje uspješnije radio, ali (još) ne širi svoje sposobnosti. Svjesno pedagoški kompetentan trener poseže za pedagoškim obrazovanjem u okviru svog posla kada god u svom radu osjeti potrebu za njim. Nesvjesno pedagoški kompetentan trener jest onaj kojemu je pedagoško obrazovanje i osposobljavanje nešto što se podrazumijeva. U novije se vrijeme osvještava nužnost trenerovih pedagoških kompetencija te to postaje središnjom temom pedagogije sporta budući da se pokušava maksimalno unaprijediti trenerova uloga u odgoju djece i mladih. Prema Jurčiću (2014), pedagoške je kompetencije moguće svrstati u osam dimenzija: a) osobna, b) komunikacijska, c) analitička (refleksivna), d) socijalna, e) emotivna, f) interkulturalna, g) razvojna kompetencija i h) vještine rješavanja problema. Ovim pedagoškim kompetencijama svakako treba dodati još jednu kompetenciju, a to je stvaranje ugodne socio-emocionalne klime na treningu. U daljnjem tekstu detaljnije ćemo objasniti svaku od navedenih dimenzija.

#### *Osobna kompetencija*

Odgajati učenika/sportaša znači usmjeravati i regulirati njegov razvoj, uvažavati individualne osobine pojedinca. Da bi trener mogao usmjeravati i regulirati razvoj djece, tj. odgajati ih, nužno je da ima neke osobne kompetencije kao što su: empatija, uvažavanje, razumijevanje, fleksibilnost, susretljivost, brižljivost, entuzijizam, profesionalni etos (spremnost za preuzimanje odgovornosti za uspjeh/neuspjeh), dobro raspoloženje, smirenost, strpljenje, pravednost, objektivnost, dosljednost te sposobnost odabira odgovarajućega oblika ponašanja u određenoj situaciji (Jurčić, 2014). Trener treba izbjegavati kažnjavanje, ismijavanje, vrijeđanje i bilo kakav oblik sličnih negativnih reakcija u radu s mladim sportašima jer to izuzetno nepovoljno utječe na razvoj njihova samopoštovanja, na njihovo samopouzdanje i osjećaj kompetentnosti (Barić i Horga, 2006).

#### *Komunikacijska kompetencija*

Uključuje skup socijalnih vještina započinjanja, uspostavljanja i održavanja dijaloga sa sportašima, pri čemu se informacije, mišljenja, stajališta i ideje međusobno dijele razmjenom verbalnih i neverbalnih simbola (Jurčić, 2014). Preporučuje se njegovati izravnu, autentičnu i otvorenu komunikaciju s puno pozitivnih primjera i prijedloga za promjenu nepoželjnih oblika ponašanja, odnosno potkrjepljivanja poželjnih. Također je važno poštovanje dječjih osjećaja, uvažavanje individualnih razlika i izbjegavanje etiketiranja (npr. 'nespretnjaković') koje može imati znatne negativne i dugoročne posljedice na dječji razvoj i sliku o sebi (Barić i Horga, 2006).

### *Socijalna kompetencija*

Podrazumijeva vještinu uspostavljanja odnosa s djecom, roditeljima, kolegama i upravom. Socijalna kompetencija temelji se na osobnoj sposobnosti suradnje i timskoga rada, uljudnosti i ljubaznosti, sposobnosti svladavanja konflikata, toleranciji, autoritetu, pristupačnosti, popularnosti, rješavanju zajedničkih problema i sličnome (Jurčić, 2014). Trener može znatno pomoći djeci i mladima pružanjem savjeta o tome kako se ponašati u ekipi, ukazivanjem na neprikladne oblike ponašanja ili izjave te pomoći podrškom i pohvalom prosocijalnih oblika ponašanja djece (Barić i Horga, 2006).

### *Analitička kompetencija*

Jurčić (2014) navodi da se ova kompetencija očituje u analizi vlastitoga rada, odnosno onoga što i kako djeca shvaćaju trenerove upute, jesu li motivirana, teče li dobro realizacija i ostvarenje zadanih ciljeva i jesu li djeca dobro usmjerena kvalitetnim odgojnim i edukacijskim procesom. Prema tome, analitička kompetencija jest praktičan pogled na vlastiti rad (refleksija, promišljanje, samoanaliza) i provjera je li rad takav kakav smo željeli da bude (Kovačević i Mušanović, 2013).

### *Emocionalna kompetencija*

Arnold (2008) ističe da je emocionalna kompetencija sposobnost pojedinca da osvijesti vlastite i tuđe emocije, odnosno sposobnost pojedinca da se nosi s vlastitim teškoćama (samosvijest, samosvladavanje i motiviranost) i sposobnost ovladavanja odnosima s drugim ljudima (empatija i društvena umijeća).

Djeca u sportu proživljavaju raznovrsne emocije, različite po intenzitetu, kvaliteti i trajanju. Od svih emocija najčešće su prisutni strah, gnjev, bijes, tuga i, naravno, radost (Ivanišević, 2012). Stoga je važno da trener ukazuje djeci na važnost samokontrole emocija i kako se nositi s uspjesima i neuspjesima.

### *Interkulturalna kompetencija*

Ova kompetencija očituje se u međusobnom razumijevanju, poštovanju, sporazumijevanju i ravnopravnom suradivanju. Utemeljena je na poštovanju drukčijih stilova života, različitih vjerovanja, tradicija, običaja i slično (Jurčić, 2014). Biti interkulturalno odgojen znači razumjeti drugoga, shvaćati ga, pomoći mu, biti otvoren i osjetljiv za drugo i različito te biti sposoban snošljivo komunicirati (Previšić, 2009).

### *Razvojna kompetencija*

Pedagoški kompetentan trener trebao bi kritički sagledavati svoj pedagoški i edukacijski rad, što znači da ne ostaje na jednoj razini stečenog znanja, sposobnosti,



vrijednosti i dosegnutoj motivaciji, već teži nadopuni svoje kompetentnosti novim znanjima, sposobnostima, vrijednostima i novom motivacijom stalnim učenjem i usavršavanjem (Jurčić, 2014). U tome osobitu važnost imaju nositelji zaduženi za stalno usavršavanje trenera od uprava klubova, državnih i lokalnih vlasti, ali i stručnjaka i znanstvenika u visokoškolskim ustanovama u ulozi organizatora i koordinatora raznovrsnih oblika stručnoga usavršavanja trenera.

#### *Vještine rješavanja problema*

Organizacija i vođenje kvalitetnog trenažnog procesa zahtijeva i vještine rješavanja problema. Poteškoće u komunikaciji između trenera i sportaša mogu nastati zbog različitih razloga. Miljković (2009) navodi neke uzroke pojave poteškoća u komunikaciji: percepcija trenirane osobe može se razlikovati od percepcije samog trenera, zatim trener ima problema s izražavanjem onoga što želi izraziti, a često se događa da u sportu emocije ometaju komunikacijski proces te da trener i sportaš nisu na istoj valnoj duljini. Upravo iz tih razloga trener bi trebao razvijati svoje verbalne i neverbalne komunikacijske vještine, davati povratne informacije koje su pozitivno intonirane, svim sportašima posvećivati jednaku pažnju, voditi računa da ga sportaši zaista slušaju dok govori. Da bi trener stekao dobre komunikacijske vještine i vještine rješavanja konflikata, svakako mu je potrebna edukacija od strane stručnjaka kako bi svoj stil komuniciranja prilagodili različitim stilovima i dobi sportaša.

#### *Oblikovanje socio-emocionalne klime*

Kultura ustanove i njezino ozračje predstavljaju dva aspekta rada institucije koja snažno utječu na svakodnevni život i rad unutar svake institucije (Ljubetić i Bubić, 2015). Pozitivno ozračje omogućuje svakom pojedincu doživljaj vlastite vrijednosti i dostojanstva stvarajući istodobno osjećaj pripadanja društvenim zajednicama (Freiberg i Stein, 1999 prema Ljubetić i Bubić, 2015). U dosadašnjim istraživanjima utvrđeno je kako kvalitetnije ozračje doprinosi boljim postignućima, boljem socioemocionalnom zdravlju, većem samopoštovanju i manjem asocijalnom ponašanju (Tubbs i Garner, 2008; Gregory i sur., 2010). Kvalitetnom ozračju pridonose još i poticanje i hrabrenje djece, optimistična očekivanja, prihvaćanje različitosti, pokazivanje smirenosti i strpljenja, kao i davanje prilika za napredak (Jurčić, 2014).

### **ZAKLJUČAK**

Na temelju pregleda dosadašnjih istraživanja može se zaključiti o postojanju različitih pedagoških anomalija te nedostatnih pedagoških kompetencija sportskih trenera. Neke druge studije su utvrdile i objasnile da u okruženju pedagoški kompetentnih trenera egzistira cijeli niz pozitivnih ishoda, kako odgojnih tako i

sportskih. Utvrđeno je da veliki broj trenera nema pedagoško obrazovanje, što je sa stajališta struke neprihvatljiva okolnost.

Treba detaljno istražiti stanje pedagoških kompetencija trenera te utvrditi potrebe za optimizacijom pedagoškog rada u sportskim klubovima. Dosta se trenera po inerciji ponaša po modelu transgeneracijskih odgojnih metoda, što nikako ne doprinosi kvalitetnom trenažnom procesu.

Stoga, društvo treba stvoriti i pratiti pedagoške uvjete u sportskim klubovima jer je to garancija da će mladi sportaši rado dolaziti na trening. Potrebno je omogućiti trenerima pedagoško doškovanje, kontinuirano sudjelovanje na seminarima, radionicama te znanstveno-stručnim konferencijama. Navedene su potrebe, uz sustav uvida, praćenja i savjetovanja pedagoškog djelovanja, esencijalne prirode jer samo se tako mogu ostvariti uvjeti za optimalan psihofizički razvoj sportaša.

## LITERATURA

1. Alajbeg, A. i Kovačević, S. (2019). Contribution of sociodemographic factors to different engagement of children in peer violence. *Violence and Gender*, 6(1), 1-10.
2. Arnold, R. (2008), Emocionalna kompetencija za obrazovne stručnjake. *Odgovorne znanosti*, 10(1), 133-146.
3. Barić, R. i Horga, S. (2006). *Psihosocijalni i odgojni aspekti interakcije trenera i djeteta sportaša*. U J. Grgurić i M. Batinica (ur.), *Sport i zdravlje djece i mladih – Zbornik radova* (str. 78-83). Zagreb: Kineziološko fakultet u Zagrebu.
4. Bezinović, P. (1988). Percepcija osobne kompetentnosti kao dimenzija samopojmanja. (Doktorska disertacija, Sveučilište u Zagrebu). Zagreb: Filozofski fakultet.
5. Brown, B. E. (2003). *Teaching character through sport: Developing a positive coaching legacy*. Monterey, Calif: Coaches Choice.
6. Čokorilo, R., Grk, M. i Kuljić, R. (2011). Pedagoško umeće trenera kao faktor sportskog postignuća. *Sport Mont*, 31-33, 256-261.
7. Gardner, L. A., Magee, C. A. i Vella, S. A. (2016). Social climate profiles in adolescent sports: Associations with enjoyment and intention to continue. *Journal of Adolescence*, 52, 112-123.
8. Gregory, A., Cornell, D., Fan, X., Sheras, P.L., Shih, T. i Huang, F. (2010). Authoritative school discipline: High school practices associated with lower student bullying and victimization. *Journal of Educational Psychology*, 102, 483-496.

9. Grk, M. (2010). Pedagoške kompetencije trenera u organizaciji koja uči. U M. Mikalački (ur.), 1. Međunarodni naučno-stručni skup studenata *Mladi o sportskoj nauci i struci*, Novi Sad (str. 49-57). Novi Sad.
10. Ivanišević, D. (2012). Emocije u sportu. *Sportski logos*, 10(19), 85-88.
11. Jurčić, M. (2014). Kompetentnost nastavnika – pedagoške i didaktičke dimenzije. *Pedagogijska istraživanja*, 11(1), 77-93.
12. Karković, R. (1998). *Roditelji i dijete u sportu*. Zagreb: Oktar.
13. Kovačević, S. i Mušanović, L. (2013). *Od transmisije do majeutike – modeli nastave*. Rijeka: Hrvatsko futurološko društvo.
14. Ljubetić, M. i Bubić, A. (2015). Kvalitetno ozračje – preduvjet kvalitetnog studiranja (studentska perspektiva). *Školski vjesnik: časopis za pedagojsku teoriju i praksu*, 64(2), 209-226.
15. Ljubetić, M. i Kostović Vranješ, V. (2008). Pedagoška (ne)kompetencija učitelj/ica za učiteljsku ulogu. *Odgojne znanosti*, 10(1), 209-230.
16. Milojević, A., Marković, E., Milojković, S., Mitić, P. i Jankovski, M. (2016). Management styles in sport. *Facta Universitatis, Series: Physical Education and Sport*, 14(1), 75-82.
17. Miljković, D. (2009). *Pedagogija za sportske trenere*. Zagreb: Kineziološki fakultet Sveučilišta u Zagrebu
18. Orlick, T. (1999). *Mentalni trening za sportaše*. Zagreb: Gopal.
19. Previšić, V. (2009). Interkulturalna obzorja suvremene škole. U V. Puževski i V. Strugar (ur.), *Škola danas, za budućnost, Križevci – Bjelovar* (str. 20-27).
20. Rottensteiner, C., Tolvanen, A., Laakso, L. i Konttinen, N. (2015). Youth athletes' motivation, perceived competence, and persistence in organized team sports. *Journal of Sport Behavior*, 38(4), 1-18.
21. Rutten, E. A., Stams, G. J. J., Biesta, G. J., Schuengel, C., Dirks, E. i Hoeksma, J. B. (2007). The contribution of organized youth sport to antisocial and prosocial behavior in adolescent athletes. *Journal of Youth and Adolescence*, 36(3), 255-264.
22. Tubbs, J. E. i Garner, M. (2008). The impact of school climate on school outcomes. *Journal of College Teaching & Learning*, 5(9), 17-26.
23. Visek, A.J., Achrati, S.M., Mannix, H., McDonnell, K., Harris, B.S., DiPietro, L. (2015). The fun integration theory: toward sustaining children and adolescents sport participation. *Journal of Physical Activity and Health*, 12(3), 424-433.
24. Wylleman, P., Knop, P., Auweele, Y. V. i Ewing, M. E. (2002). Talented athletes' perceptions of the athlete-coach-parents relationships. *Kinesiology*, 8(2), 59-69.